

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 1.12.2010
COM(2010) 701 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

Valsts atbalsta progresu ziņojums

Ziņojums par ES dalībvalstu piešķirto valsts atbalstu

2010. gada rudens precizētā redakcija

SEC(2010) 1462 galīgā redakcija

SATURS

Ievads.....	3
Valsts atbalsts ekonomiskās krīzes kontekstā	3
1. Valsts atbalsts 2009. gadā	4
2. Valsts atbalsta izdevumu tendences un modeļi dalībvalstīs.....	4
2.1. Ražošanai un pakalpojumiem sniegtā valsts atbalsta līmeņa tendences	6
2.2. Valsts atbalsts vispārējas ieinteresētības horizontālajiem mērķiem.....	6
3. Valsts atbalsts finanšu un ekonomikas krīzes kontekstā.....	7
3.1. Komisijas vadlīnijas krīzes lietās	7
3.2. Finanšu nozarei piešķirtā un apstiprinātā valsts atbalsta kopsumma	8
3.3. Valsts atbalsta pasākumu faktiskais izmantojums un izlietojuma līmenis.....	9
3.4. Atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar Pagaidu shēmu	10
4. Valsts atbalsta noteikumu vienkāršošana.....	11
4.1. Valsts atbalsta kontroles jaunā struktūra.....	11
4.2. Atsevišķu gadījumu novērtējums, ko veic mazam skaitam liela un iespējami konkurenci kropļojoša atbalsta pasākumiem	13
4.3. Aptuveni 19 % no atbalsta ražošanai un pakalpojumiem piemērots grupu atbrīvojums	13
5. Valsts atbalsta noteikumu izpilde.....	13

IEVADS

Šajā valsts atbalsta progresa ziņojuma 2010. gada rudens precizētajā versijā (turpmāk "Progresa ziņojums") ir aprakstīta situācija valsts atbalsta jomā divdesmit septiņās dalībvalstīs 2009. gadā. Tajā sniegts pārskats par dalībvalstu piešķirtā atbalsta līmeņiem un mērķiem. Ziņojumā ietverta nodaļa par finanšu iestādēm piešķirto valsts atbalstu un atbalstu reālajai ekonomikai saistībā ar finanšu un ekonomisko krīzi.

Turklāt Progresa ziņojumā ir skatīti arī darba rezultāti saistībā ar visaptverošu un saskaņotu valsts atbalsta reformu kopumu, ko uzsāka ar Valsts atbalsta rīcības plānu (turpmāk "VARP") 2005. gadā. Visbeidzot, tajā atzīmēti sasniegumi valsts atbalsta noteikumu izpildes jomā.

Progresa ziņojumam ir divas daļas: pirmā daļa ir kopsavilkuma ziņojums, ko ir pieņēmusi Komisija un kurā ir skatīti galvenie fakti, secinājumi, tendences un modeļi saistībā ar dalībvalstu piešķirto valsts atbalstu, kā arī galvenie politikas attīstības virzieni valsts atbalsta kontroles kontekstā. Otrā daļa ir ziņojumam pievienotais darba dokuments "Fakti un skaitļi par valsts atbalstu ES dalībvalstīs", kurā ir sniegti faktiskā informācija.

EBTA Uzraudzības iestāde (EUI) publicē ikgadēju progresa ziņojumu¹ par Īslandē, Lihtenšteinā un Norvēģijā piešķirtā valsts atbalsta apjomu.

Valsts atbalsts ekonomiskās krīzes kontekstā

Līdz finanšu krīzei ES gada rādītāji par ekonomikas izaugsmi bija stabili. Laika posmā no 2002. līdz 2007. gadam ražošanai un pakalpojumiem sniegtā valsts atbalsta līmenis samazinājās katru gadu vidēji par 2 %, 2007. gadā tie bija 65 miljardi euro jeb mazāk kā 0,5 % no IKP. Vienlaikus samazinājās arī valsts budžeta deficīti līdz vidēji 0,8 % no IKP 2007. gadā – labākais rezultāts trīsdesmit gadu laikā². Šajā laika posmā kritās arī bezdarba rādītāji, 2008. gadā tie bija 7 % visā ES, kas ir zemākais rādītājs ilgā laika posmā.

Finanšu krīze strauji pārtrauca pastāvīgo IKP pieaugumu, valsts atbalsta zemo līmeni un budžeta deficīta samazinājumus, kas bija vērojami kopš 2000. gada. Vispārējais valsts atbalsta līmenis 2009. gadā vēl vairāk pieauga salīdzinājumā ar 2008. gadu un sasniedza 3,6% no IKP, šis palielinājums jo īpaši bija saistīts ar atbalstu krīzes skartajai finanšu nozarei. Reālajai ekonomikai piešķirtais atbalsts, izmantojot Pagaidu shēmu³, ko dalībvalstis sāka īstenot 2009. gadā, bija tikaniecīga daļa no kopējā palielinātā atbalsta apjoma.

Izsīkstot starpbanku aizdevumiem 2008. gada septembrī, dalībvalstis sāka iepludināt lielas atbalsta summas banku nozarē, lai nodrošinātu aizdevumus ekonomikai. Saskaņā ar Pagaidu shēmu dalībvalstis uzsāka arī pasākumus uzņēmējdarbības finansēšanas atvieglošanai. Viens no galvenajiem faktoriem, kas deva iespēju nodrošināt, ka šis kopumā sekmīgais glābšanas process notika saskaņoti, bija Eiropas Komisijas valsts atbalsta politika. Tā ļāva ātri īstenot vēl nepieredzētus atbalsta pasākumus un vienlaikus nodrošināja iekšējā tirgus netraucētu darbību.

¹ <http://www.eftasurv.int/information/sascoreboard/>

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei - Valsts finanšu ilgtermiņa ilgtspējība ekonomikas atveseļošanas apstākļos, COM(2009) 545, 14.10.2009. (http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article15994_en.htm).

³ Valsts atbalsta pasākumu pagaidu shēma, lai veicinātu piekļuvi finansējumam pašreizējās finanšu un ekonomiskās krīzes apstākļos; konsolidētā versija, OV C 83, 7.4.2009., 1. lpp. ar grozījumiem OV C 261, 31.10.2009., 2. lpp., un OV C 303, 15.12.2009., 6. lpp.

1. VALSTS ATBALSTS 2009. GADĀ

Valsts atbalsta⁴, ko dalībvalstis piešķir 2009. gadā, kopsumma ir 427,2 miljardi euro jeb relatīvā izteiksmē – 3,6 % no ES-27⁵ IKP. No šīs kopsummas 353,9 miljardi euro jeb 3 % no IKP ES-27 bija saistīti ar dalībvalstu paziņotajiem krīzes pasākumiem. 2009. gadā krīzes atbalstu finanšu nozarei piešķir divdesmit divas dalībvalstīs (2,98 % no ES-27 IKP). 2010. gada 1. oktobrī⁶ Komisija bija apstiprinājusi visu ES-15⁷ dalībvalstu un Kipras, Ungārijas, Latvijas, Lietuvas, Slovākijas un Slovēnijas finanšu krīzes pasākumus, un visas dalībvalstis, izņemot Kipru, ir piešķirušas atbalstu Pagaidu shēmas ietvaros.

Ja atbrīvo krīzes pasākumus, valsts atbalsta kopsumma 2009. gadā sasniedza 73,2 miljardus euro jeb 0,62 % no ES-27 IKP. Atbalsts ražošanai un pakalpojumiem veido 79,3 % no atbalsta kopsummas, kas ir 58,1 miljards euro jeb 0,49 % no ES-27 IKP⁸. Atbalsts lauksaimniecībai sasniedza 11,6 miljardus euro jeb 15,9 % no kopējā atbalsta, zivsaimniecības atbalsts bija 0,2 miljardi euro jeb 0,3% no kopējā atbalsta un transporta nozarei⁹ tika piešķirti 3,3 miljardi euro vai 4,5 % no kopējā atbalsta.

Saskaņā ar dalībvalstu informāciju atbalsts dzelzceļam¹⁰ bija 33,1 miljards euro jeb 0,3 % ES-27 IKP¹¹.

Absolūtās summās piecu lielāko atbalsta piešķirēju sniegtā atbalsta kopsumma ir 39,8 miljardi euro jeb 68,2 % no kopējā atbalsta¹². Vācija ir piešķirusi 15,3 miljardus euro jeb 26,3 % no kopējā atbalsta, tai seko Francija (11,7 miljardi euro, 20,1 %), Spānija (4,9 miljardi euro, 8,4 %), Itālija (4,6 miljardi euro, 7,9 %) un Apvienotā Karaliste (3,3 miljardi euro; 5,5 %). Pilnīgi cita aina paveras, skatot atbalstu procentos no IKP. Maltas piešķirtais atbalsts veido 1,7 % no IKP, tai seko Ungārija (1,0 %), Portugāle un Dānija (katra – 0,9 %) un Zviedrija (0,8 %).

2. VALSTS ATBALSTA IZDEVUMU TENDENCES UN MODEĻI DALĪBVALSTĪS

Ja skata tendenci ilgtermiņa perspektīvā, valsts atbalsta kopējais līmenis divdesmitā gadsimta astoņdesmitajos gados bija aptuveni 2 % no IKP, deviņdesmitajos gados tas kritās nedaudz zem 1 %, 2003.–2007. gadā tas pazeminājās līdz aptuveni 0,5–0,6 % no IKP. Reaģējot uz finanšu un ekonomikas krīzi, kopējais ES-27 atbalsta līmenis ievērojami pieauga un, kā atzīmēts iepriekš, 2009. gadā sasniedza 3,6 % no IKP.

⁴ Šī kopsumma ietver atbalstu ražošanai, pakalpojumiem, ogļu rūpniecībai, lauksaimniecībai, zivsaimniecībai un daļai no transporta nozares, bet neietver atbalstu dzelzceļa nozarei un atbalstu, kas paredzēts kompensācijai par pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, jo par to nav salīdzināmu datu. Ja vien nav norādīts citādi, atbalsta summas nozīmē atbalsta elementu (vai dotācijas bruto ekvivalentu garantiju vai aizdevumu gadījumā) valsts atbalsta pasākumos (skatīt metodiskās piezīmes pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā).

⁵ ES-27 nozīmē visas ES dalībvalstis.

⁶ Lai sniegtu pilnu ainu par krīzes atbalstu, šajā ziņojuma daļā kā atsauces periods ir izmantots viss periods no Komisijas krīzes pasākumu pieņemšanas līdz konkrētam datumam – 2010. gada 1. oktobrim. ES-15 ir dalībvalstis, kas ES ir pievienojušās pirms 2004. gada.

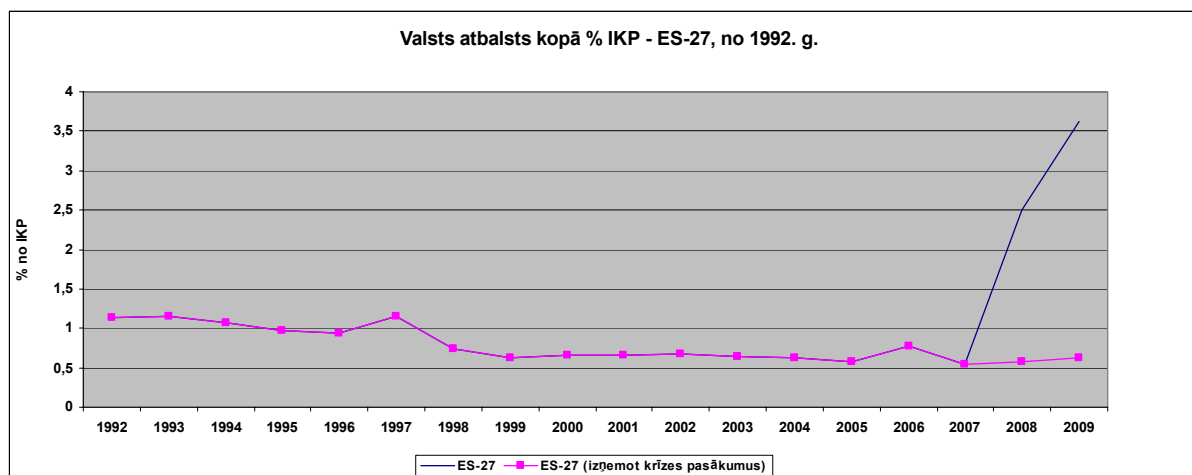
⁸ Atbalsts ogļrūpniecībai (daļa no nozaru atbalsta) ir 2,7 miljardi euro vai 3,7 % no atbalsta kopsummas. Izņemot dzelzceļu.

⁹ Tā kā trūkst salīdzināmu datu, tas nav iekļauts nevienā no kopsummām.

¹¹ Skatīt 2.3.5. punktu Komisijas dienestu darba dokumentā "Fakti un skaitļi par valsts atbalstu ES dalībvalstīs".

¹² Atskaitot krīzes pasākumus.

1.attēls¹³. Valsts atbalsta kopsumma procentos no IKP (ES-27; dati, sākot no 1992. gada)

Valsts atbalsta samazinājums laikposmā no 2000. līdz 2007. gadam izskaidrojams ar trīs galvenajiem faktoriem: pirmkārt, kopš 2000. gada bija vērojama ekonomikas izaugsme, tāpēc dalībvalstis ievērojami mazāk piešķīra glābšanas un pārstrukturēšanas atbalstu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem. Otrkārt, pastāvīgi samazinājās valsts atbalsts ogļrūpniecībai, šī tendence galvenokārt bija vērojama Polijā, Francijā, Vācijā un Spānijā. Treškārt, šo lejupejošo tendenci veicināja ES-12¹⁴ dalībvalstu pirmspievienošanās saistības un šo centienu turpināšana pēc pievienošanās, jo tās turpināja pielāgot savu valsts atbalsta politiku un praksi ES valsts atbalsta tiesību aktiem un politikai.

Šie centieni atspoguļoja vispārējo uzskatu, ka pārāk augsts valsts atbalsta līmenis ne tikai kavē resursu efektīvu izmantošanu, bet arī mazina ekonomikas konkurētspēju kopumā. Šajā jomā jau divdesmitā gadsimta astoņdesmitajos gados tika uzsākts darbs pie tā, lai valsts atbalsta efektīvu kontroli padarītu par vienotā tirgus programmas galveno sastāvdaļu. Valsts atbalsta disciplīna tika paplašināta un nostiprināta deviņdesmitajos gados EMS kontekstā, jaunus impulsus tai deva Lisabonas Padome 2000. gadā un VARP 2005. gadā. Šo centienu rezultātā izstrādātais reformu kopums galvenokārt pievērsās atbalsta mērķtiecīguma¹⁵ uzlabošanai, vienlaikus nodrošinot konkurences kavēkļu ierobežošanu līdz minimumam, lai uzturētu vienotā tirgus darbību.

Ja neņem vērā ārkārtas pasākumus saistībā ar krīzi, 2009. gadā atbalsta līmenis bija 0,62 % jeb 73,2 miljardi euro. Kaut arī salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu atbalsts 2009. gadā atkal pieauga, tā līmenis vēl aizvien ir tuvs pēdējo desmit gadu vidējam rādītājam. Tas norāda, ka, pirmkārt, dalībvalstis turpina ievērot valsts atbalsta disciplīnu¹⁶; un otrkārt, stingru valsts atbalsta disciplīnu pirmskrīzes gados var uzskatīt par nozīmīgu faktoru, kas ļāva ātri, vērienīgi un mērķtiecīgi reaģēt uz krīzi, neapšaubot vispārējo uzskatu, ka valsts atbalsts jāpiemēro piesardzīgi un izsvērti un tad, ja tas ir vajadzīgs vispārēji atzīta mērķa sasniegšanai un ir samērīgs ar šo mērķi.

Ņemot vērā atbalsta īpatnības lauksaimniecībā, zivsaimniecībā un transporta nozarē, turpmākajās sadaļās par atbalsta līmeni un virzieniem (2.1. un 2.2.) ir skatīts tikai atbalsts ražošanai un pakalpojumiem.

¹³ Avots: Konkurences ģenerāldirektorāts; IKP skaitļi: Eurostat.

¹⁴ ES-12 ir dalībvalstis, kas ES pievienojās 2004. gadā vai pēc tam.

¹⁵ T.i., vairāk veicināt horizontālo atbalstu, nevis nozaru atbalstu.

¹⁶ Ja tiek atrēķināts krīzes atbalsts.

2.1. Ražošanai un pakalpojumiem sniegtā valsts atbalsta līmeņa tendences

Lai precīzi analizētu tendences attiecībā uz ražošanai un pakalpojumiem sniegto valsts atbalstu, krīzes pasākumi šeit nav ņemti vērā un tiks atsevišķi skatīti 3. nodaļā.

ES kopumā ražošanai un pakalpojumiem (ES) sniegtā atbalsta tendence, salīdzinot kā procentus no IKP divus secīgus trīs gadu periodus (2004.–2006. gadu un 2007.–2009. gadu), ir bijusi samērā stabila. Vidējie atbalsta izdevumi 2007.–2009. gadā bija 55,1 miljardi euro jeb 0,45 % no IKP, savukārt 2004.–2006. gadā tie bija 53 miljardi euro jeb 0,45 % no IKP. Tas liecina, ka, neskatot īpašus pasākumus saistībā ar finanšu un ekonomikas krīzi, daudzas dalībvalstis ir turpinājušas centienus kontrolēt valsts atbalsta vispārējo līmeni.

Vienpadsmit dalībvalstis 2007.–2009. gadā spēja saglabāt vai pat samazināt atbalsta līmeni salīdzinājumā ar 2004.–2006. gadu. Vairākas ES-12 valsts panāca būtisku samazinājumu par 0,5% no IKP vai pat vairāk. Rezultātā vidējie ES-12 izdevumi tika samazināti par 0,12 %, t.i., no 0,69 % no IKP 2004.–2006. gadā līdz 0,57 % 2007.–2009. gadā. Arī dažas ES-15 valstis spēja samazināt atbalsta līmeni, tagad tas ir aptuveni 0,44 % no IKP 2007.–2009. gadā, arī 2004.–2006. gadā tas bija 0,44 % no IKP.

Neskatoties uz pozitīvi vērtējamo lejupejošo tendenci šajās dalībvalstīs, citas dalībvalstis 2007.–2009. gadā palielināja atbalsta izdevumus salīdzinājumā ar 2004.–2006. gadu¹⁷. Palielinājumi galvenokārt bija saistīti ar atbalstu horizontāliem mērķiem, galvenokārt reģionālajai attīstībai, pētniecībai un izstrādei. Tomēr jāatzīmē, ka 2008. un 2009. gadā novērotais atbalsta apjoma palielinājums pagaidām vēl neļauj secināt par to, vai ilgtermiņa lejupejošā tendence ES-27 valsts atbalsta izdevumos ir pagriezies pretējā virzienā; šie dati ir tikai par diviem gadiem un daudz neatšķiras no vidējā rādītāja par 2000.–2007. gadu.

Īstermiņa izvērtējums no 2008. līdz 2009. gadam liecina par vieglu augšupejošu kustību. Ražošanai un pakalpojumiem piešķirtā valsts atbalsta izdevumi paaugstinājās par aptuveni 0,03% no IKP. Piemēram, Francija piešķīra lielāku valsts atbalstu reģionālajai attīstībai un pētniecībai un izstrādei, Vācija piešķīra lielāku reģionālo atbalstu un atbalstu MVU. Šī īstermiņa augšupejošā attīstība liecina, ka pašreizējā valsts atbalsta kontroles sistēma ļauj dalībvalstīm ātri reaģēt uz mainīgām ekonomiskām vajadzībām, neiesniedzot papildus atsevišķus ziņojumus Komisijai. Dalībvalstu galvenie instrumenti šajā jomā ir pasākumi ar grupu atbrīvojumu un apstiprinātas, paziņotas atbalsta shēmas, saskaņā ar kurām individuālus atbalstus var piešķirt lielam skaitam uzņēmumu (sīkāku informāciju skatīt 4. nodaļā).

2.2. Valsts atbalsts vispārējas ieinteresētības horizontālajiem mērķiem

Jāatgādina, ka valsts atbalstu horizontāliem mērķiem, kas ir atbalsts, ko nepiešķir atsevišķām nozarēm, parasti uzskata par piemērotāku tirgus nepilnību novēršanai, jo tas konkurenci kropļo mazāk kā nozaru un *ad hoc* atbalsts. Svarīgākie horizontālie mērķi, ko veicina ar valsts atbalstu, ir pētniecība, izstrāde un inovācija (turpmāk "PII"), vides aizsardzība (ietverot energotaupību), palīdzība maziem un vidējiem uzņēmumiem (turpmāk "MVU"), darba vietu radīšana, mācību veicināšana un atbalsts reģionu ekonomikas attīstībai, lai atbalstītu teritoriālo kohēziju.

Skatot tendences dalībvalstu centienos novirzīt ar krīzi nesaistīto atbalstu uz vispārējas ieinteresētības horizontālajiem mērķiem, šajā analizē krīzes lietas nav ņemtas vērā¹⁸.

Tādējādi horizontālajiem mērķiem domātais valsts atbalsts 2009. gadā bija 48,7 miljardi euro, kas veido aptuveni 84% no kopējā atbalsta ražošanai un pakalpojumiem. Tas ir jāsālsdzina ar

¹⁷ Beļģija, Čehija, Dānija, Īrija, Grieķija, Francija, Lietuva, Ungārija, Portugāle un Slovākija.

¹⁸ Ja tiktu iekļauti krīzes pasākumi, horizontālā atbalsta daļa samazinātos līdz 13%.

daudz zemāko līmeni 2004. gadā (74 %) un deviņdesmito gadu vidū (50 %). Dalībvalstu trīs galvenie mērķi 2009. gadā bija reģionālais atbalsts (24 %), saskaņā ar vides atbalsta pamatnostādņēm izvērtētais atbalsts (23 %) ¹⁹ un atbalsts PII (18 %). Pamattendence apstiprina, ka horizontālajiem mērķiem domātais atbalsts pieaug. Tomēr, skatot to dalībvalstu skaitu, kas 90 % vai vairāk no ražošanai un pakalpojumiem domātā atbalsta ir novirzījušas vispārējas ieinteresētības horizontālajiem mērķiem, tika konstatēts samazinājums. 2009. gadā 90 % no atbalsta vai vairāk horizontāliem mērķiem piešķīra 15 dalībvalstis salīdzinājumā ar 17 dalībvalstīm 2008. ²⁰ un 2007. gadā ²¹. Šai attīstības tendencei ir vairāki cēloņi un tai nav noteikta modeļa.

ES kopumā atbalsts nozaru attīstībai, ietverot arī glābšanas un pārstrukturēšanas atbalstu ²², 2009. gadā bija lielāks nekā 2008. gadā un veidoja 9,4 miljardus euro jeb 16 % no kopējā atbalsta ražošanai un pakalpojumiem ²³. Ārpus ekonomikas un finanšu krīzes konteksta glābšanas un pārstrukturēšanas atbalsts, ko īsteno saskaņā ar Glābšanas un pārstrukturēšanas pamatnostādņēm ²⁴, 2009. gadā bija tikai 398 miljoni euro salīdzinājumā ar gada vidējo summu 872 miljoni 2006.–2008. gadā.

Kopumā ilgtermiņa tendences liecina, ka lielu daļu atbalsta dalībvalstis turpina novirzīt horizontāliem mērķiem. Kaut arī dažas no ES-15 dalībvalstīm 2009. gadā ir piešķirušas lielāku nozaru atbalstu nekā 2008. gadā, visas ES-12 dalībvalstis ir pakāpeniski novirzījušas atbalstu horizontāliem mērķiem.

3. VALSTS ATBALSTS FINANŠU UN EKONOMIKAS KRĪZES KONTEKSTĀ

3.1. Komisijas vadlīnijas krīzes lietās

Valsts atbalsts ir bijis viens no galvenajiem instrumentiem, palīdzot dalībvalstīm cīnīties ar smagāko finanšu krīzi nesēnā vēsturē. Tā kā esošās Glābšanas un pārstrukturēšanas pamatnostādnes nebija piemērotas risinājumiem situācijā, kas strauji pasliktinājās, drīzumā pēc krīzes sākšanās Komisija pieņēma vairākus paziņojumus, kuru juridiskais pamats bija LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunkts ²⁵. Šo paziņojumu mērķis ir saglabāt vienlīdzīgus

¹⁹ Vides atbalsta un enerģijas taupīšanas kategorijā ir nodalāmas divas atsevišķas lietu grupas. Pirmā lietu grupa paredz tiešas priekšrocības videi. Otrā grupā veido vides nodokļu samazinājumi vai atbrīvojumi no tiem. Otrajā lietu grupā atbalsta izdevumus nevar uzskatīt par mērauklu vides priekšrocību novērtēšanai, jo šīs priekšrocības ir paredzētas sasniegt ar nodokli nevis ar atbrīvojumu no tā. Sīkākai informācijai lūdzam skatīt 2008. gada pavasara Progresā ziņojumu, COM (2008) 304, 21.5.2008.

²⁰ Skatīt 2009. gada rudens Progresā ziņojumu, COM (2009) 661, 7.12.2009., 5. lpp.

²¹ Skatīt 2008. gada rudens Progresā ziņojumu, COM (2008) 751, 17.11.2008., 30. lpp.

²² Glābšanas un pārstrukturēšanas atbalsts samazinājās, tāpēc tas nav ietekmējis nozaru atbalsta vispārējo pieaugumu.

²³ Šajā procentuālajā daļā nav ietverti tie pasākumi ar horizontālu mērķi, kas tomēr ir iedalīti ražošanas un pakalpojumu nozarei.

²⁴ Kopienas pamatnostādnes par valsts atbalstu grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai [OV C 244, 1.10.2004., 2.-17. lpp.](#), papildinātas [OV C 156, 9.7.2009., 3. lpp.](#)

²⁵ Kopš 2008. gada oktobra Komisija ir pieņēmusi četrus paziņojumus: 1) Komisijas paziņojums "Valsts atbalsta noteikumu piemērošana pasākumiem, kas veikti attiecībā uz finanšu iestādēm saistībā ar pašreizējo globālo finanšu krīzi" ([OV C 270, 25.10.2008., 8.-14. lpp.](#)); 2) Komisijas paziņojums "Finanšu iestāžu rekapitalizācija pašreizējās finanšu krīzes apstākļos — atbalsta ierobežošana līdz nepieciešamajam minimumam un aizsardzības līdzekļi pret pārmērīgiem konkurences traucējumiem" ([OV C 10, 15.1.2009., 2.-10. lpp.](#)); 3) Komisijas paziņojums par samazinātas vērtības aktīviem piemērojamo režīmu Kopienas banku nozarē ([OV C 72, 26.3.2009., 1.-22. lpp.](#)); un 4) Komisijas paziņojums par finanšu nozares dzīvotspējas atjaunošanu un tās pārstrukturēšanas pasākumu novērtējumu pašreizējās krīzes apstākļos atbilstīgi valsts atbalsta noteikumiem ([OV C 195, 19.8.2009., 9.-20. lpp.](#)). Pēdējais paziņojums ir spēkā līdz 2010. gada beigām.

konkurences apstākļus, nodrošināt finansiālu stabilitāti un tiesisko noteiktību, un tajos ir izklāstīta Komisijas nostāja par to, kā valsts atbalsta noteikumi būtu piemērojami valdību pasākumiem valsts atbalsts jomā²⁶. Šos paziņojumus par finanšu nozari papildina izvērtēšanas vadlīnijas par krīzes kontekstā īstenotajiem atbalsta pasākumiem reālajai ekonomikai (t.s. Pagaidu shēma, skatīt turpmāk).

Komisijas koordinētie dalībvalstu ārkārtējie pasākumi palīdzēja ierobežot finanšu krīzi 2009. gadā. Daļēji pateicoties valsts atbalsta pasākumiem, situācija finanšu nozarē stabilizējās un lielāko banku pirmā līmeņa kapitāls pārsniedza 10 %. Turklāt 2009. gadā finanšu nozarē bija ļoti labi rezultāti ieņēmumu un peļņas ziņā, pakāpeniski atguvās arī finanšu aktīvu cenas. Kaut arī šie uzlabojumi nebija vienādā mērā jūtami visā Eiropā²⁷, tie dod iedrošinošus signālus tirgiem, dalībvalstīm un Komisijai.

ECOFIN padome 2009. gada 2. decembrī²⁸ uzsvēra nepieciešamību atteikties no dažādām atbalsta pagaidu formām finanšu nozarē. Šīs Padomes secinājumos ir īpaši uzsvērts, ka valsts atbalsta pasākumu pārtraukšana jāsāk ar garantiju shēmām. Tāpēc Komisija iesniedza analīzi, kas pamato īpašu priekšnosacījumu noteikšanu garantijas pasākumiem pēc 2010. gada 30. jūnija²⁹. Šo izmaiņu pamatā ir noteikums, ar kuru garantijas maksas kļūst atkarīgas no banku kredītspējas. Tas ir pirmais solis, lai saskanīgā veidā un ar koordinētu pieeju visās dalībvalstīs pārtrauktu garantijas shēmas, tādējādi nosargājot panākumus, kas gūti, nostiprinot finanšu stabilitāti. *ECOFIN* Padome 2010. gada 18. maijā atzinīgi novērtēja Komisijas analīzi³⁰ un uzsāko darbu ar mērķi rosināt drošas finanšu iestādes pārtraukt izmantot valsts garantijas un panākt no citām finanšu iestādēm, ka tās izvērtē savu ilgtermiņa dzīvotspēju. Šīs diskusijas kontekstā Komisija pēc tam ir apstiprinājusi vai atjaunojusi shēmas 14 dalībvalstīs, savukārt Kipra, Somija un Slovākija nolēma pakāpeniski pārtraukt šajās valstīs īstenotos garantijas pasākumus.

3.2. Finanšu nozarei piešķirtā un apstiprinātā valsts atbalsta kopsumma

Kopumā Komisija, pamatojoties uz LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu, laikā no 2008. gada 1. oktobra līdz 2010. gada 1. oktobrim pieņēma aptuveni 200 lēmumus par valsts atbalsta pasākumiem finanšu nozarē³¹. Ar šiem lēmumiem, kuru mērķis bija novērst nopietnus traucējumus dalībvalstu ekonomikā, tika atļauta, grozīta vai pagarināta 41 shēma un, izmantojot atsevišķus lēmumus, tika risināta situācija vairāk nekā 40 finanšu iestādēs. Finanšu krīzes dēļ bija vajadzīgs plašs pasākumu klāsts, tāpēc Komisija atļāva ar finanšu krīzi saistītus valsts atbalsta pasākumus 22 dalībvalstīs; tikai dažas dalībvalstis (Bulgārija, Čehija, Igaunija, Malta un Rumānija) nepiešķīra nekādu atbalstu finanšu iestādēm.

²⁶ Detalizētākai analīzei par šo paziņojumu galvenajām tēzēm un dziļākai analīzei par krīzes kontekstu lūdzam skatīt iepriekšējos progresa ziņojumus – 2008. gada rudens progresa ziņojumu, 2009. gada pavasara īpašo ziņojumu, 2009. gada rudens progresa ziņojumu un 2010. gada pavasara īpašo ziņojumu. Skatīt arī 2009. gada ziņojumu par konkurences politiku, COM(2010) 282, 3.6.2010., 4-11. lpp.

²⁷ Attiecībā uz dažām bankām vēl aizvien pastāv likviditātes bažas, ko izraisa nenoteiktība pārstrukturēšanas un tirgus apstākļos.

²⁸ Skatīt 2981. Padomes sanāksmi, *Ekonomika un finanses*, 2009. gada 2. decembris, 16838/09 (*Press 352*): http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ecofin/111706.pdf.

²⁹ Darba dokuments par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu valsts garantiju shēmām attiecībā uz banku parādiem, kuras pieņem pēc 2010. gada 30. jūnija, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/phase_out_bank_guarantees.pdf.

³⁰ Skatīt 3015. Ekonomikas un finanšu lietu padomes secinājumu, 2010. gada 18. maijs, (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/114495.pdf).

³¹ Lai atspoguļotu jaunākos notikumus, šajā progresa ziņojumā kā atsauces periods par finanšu krīzes kontekstā pieņemtajiem lēmumiem un apstiprinātajām summām ir izmantots laika posms no 2008. gada 1. oktobra līdz 2010. gada 1. oktobrim. Atšķirības no citiem Komisijas dokumentiem, kuros ir analizēts apstiprinātā atbalsta apjoms, ir izskaidrojamas ar atšķirīgiem atsauces datumiem.

Komisijas apstiprināto pasākumu maksimālais apjoms kopš krīzes sākuma līdz 2010. gada 1. oktobrim (ietverot gan shēmas, gan *ad hoc* pasākumus) bija 4588,90 miljardi euro. Shēmām apstiprinātā kopsumma (3 478,96 miljardi euro) bija ievērojami augstāka nekā atbalsts atsevišķām finanšu iestādēm (1 109,94 miljardi euro). Lielās atbalsta summas, kas apstiprinātas kā shēmas, var izskaidrot ar faktu, ka dažas dalībvalstis³² pieņēma lielas vispārējo garantiju shēmas, kas sedza visu banku parādus kopumā.

No šajā atsauces periodā skatītajiem atbalsta instrumentiem lielākā daļa tika apstiprināta kā garantijas, ietverot shēmas un *ad hoc* pasākumus, par kopsummu 3 485,25 miljardi euro vai 76 % no kopējā apjoma. Rekapitalizācijas pasākumiem apstiprinātā kopsumma ir 546,08 miljardi euro, pēc tam seko pasākumi saistībā ar samazinātas vērtības aktīviem ar atbalsta kopsummu 401,79 miljardi euro. Maksimālais apstiprinātā atbalsta apjoms saistībā ar likviditātes instrumentiem ir 155,77 miljardi euro. Šie dati liecina, ka dalībvalstis galvenokārt ir izmantojušas garantijas pasākumus, kuriem bija stabilizējoša ietekme uz finanšu nozari un kuru ietekme uz valsts finansēm nebija pārāk smaga salīdzinājumā ar tādiem tiešākas intervences instrumentiem kā rekapitalizācija vai "attīrīšana" no samazinātas vērtības aktīviem. Turklāt gandrīz 70 % no kopējā apjoma ir atbalsts, ko piešķirušas tikai piecas dalībvalstis (Apvienotā Karaliste, Īrija, Dānija, Vācija un Francija³³), un apstiprinātā atbalsta apjoms atsevišķās dalībvalstīs ievērojami atšķiras³⁴.

3.3. Valsts atbalsta pasākumu faktiskais izmantojums un izlietojuma līmenis

Finanšu nozarei piešķirtā valsts atbalsta kopsumma finanšu krīzes kontekstā 2009. gadā bija 351,7 miljardi euro jeb 2,98 % no ES-27 IKP.

Ne viss atbalsts, kas tika apstiprināts no krīzes sākuma līdz 2009. gada beigām, tika faktiski un efektīvi izmantots attiecīgajās dalībvalstīs³⁵. Atbalsta, par kuru dalībvalstīs 2009. gadā paziņoja Komisijai, nominālā summa bija 1106,56 miljardi euro jeb 9,3 % no ES-27 IKP (727,38 miljardi euro shēmām un 379,18 miljardi euro *ad hoc* pasākumiem), savukārt 2008. gadā šis rādītājs bija 1236 miljardi euro³⁶. Izlietojuma līmenis 2008. un 2009. gadā bija 65 % garantijām un 62 % rekapitalizācijas pasākumiem. Likviditātes pasākumiem rādītājs ir līdzīgs – 67 %, savukārt pasākumiem saistībā ar samazinātas vērtības aktīviem izlietojuma līmenis ir 32 %³⁷.

Saskaņā ar gada ziņojumiem par valsts atbalsta izdevumiem 2009. gadā³⁸ dalībvalstis ir ziņojušas, ka atbalsta elements (jeb bruto dotācijas ekvivalents³⁹) iepriekš minētajā summā ir

³² Vispārējo garantiju shēmas tika pieņemtas Dānijā un Īrijā.

³³ Dažām no šīm dalībvalstīm ir augstākie IKP rādītāji ES-27.

³⁴ Piemēram, Komisijas apstiprinātais maksimālais valsts atbalsta apjoms Apvienotajā Karalistē bija 850 miljardi euro, Lietuvā šis skaitlis ir 1,74 miljardi.

³⁵ Plašākai informācijai par atšķirībām starp apstiprinātajiem apjomiem, faktiski izmantotajām summām un atbalsta elementu lūdzam skatīt 3. nodaļu un metodiskās piezīmes pievienotajā darba dokumentā.

³⁶ Lūdzam ievērot, ka 2008. gada skaitļi par faktisko izmantojumu un atbalsta elementu atšķiras no 2010. gada Rudens progresa ziņojumā publicētajiem, šīs atšķirības nosaka dalībvalstu veiktie (vai Komisijas ierosinātie) datu pielāgojumi, kā piemēru var minēt Dānijas shēmu NN51/2008, par kuru dati tika iekļauti 2008. gadā.

³⁷ Izlietojuma līmenis ir valsts atbalsta pasākumu faktiskā izlietojuma no finanšu krīzes sākuma 2008. gadā līdz 2009. gada decembrim attiecība pret kopējo apstiprināto summu šajā periodā. Šobrīd vēl nav iespējams aprēķināt izlietojuma līmeni par 2010. gadu, jo Komisijai vēl nav skaitļu par faktisko izlietojumu 2010. gadā. Šos skaitļus dalībvalstis paziņos, kad tiks sagatavots 2011. gada progresa ziņojums.

³⁸ Tā kā nebija pieejami dalībvalstu iesniegti dati par faktiskajiem izdevumiem un/vai dalībvalstu aprēķini, dažos gadījumos dalībvalstis tika lūgtas apstiprināt Komisijas dienestu aprēķinus. Precīzu informāciju par piemērotajām aprēķinu metodēm lūdzam skatīt metodiskajās piezīmēs.

³⁹ Priekšrocības naudas izteiksmē, ja atbalsts tika piešķirts, piemēram, garantijas vai aizdevuma veidā.

351,7 miljardi euro, kas ir 2,98 % no ES-27 IKP⁴⁰. Aptuveni puse no kopējiem valsts atbalsta izdevumiem finanšu krīzes kontekstā bija saistīta ar rekapitalizācijas pasākumiem (139,43 miljardi euro), tiem sekoja garantijas (128,15 miljardi euro), pasākumi saistībā ar samazinātas vērtības aktīviem (75,27 miljardi euro) un likviditāti (8,8 miljardi euro).

Kopējie skaitļi liecina, ka dalībvalstis valsts atbalstu vairāk piešķir kā *ad hoc* pasākumus (240,4 miljardi), nevis kā shēmas (174,41 miljardi euro).

Sīku pārskatu par Komisijas atļautajiem krīzes pasākumiem 2008.–2010. gadā un saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem piešķirto atbalstu lūdzam skatīt Komisijas dienestu darba dokumenta 3. nodaļā.

3.4. Atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar Pagaidu shēmu

Konteksts un darbības joma

Reaģējot uz grūtībām saņemt kredītus, ar kurām uzņēmumi saskārās finanšu krīzes rezultātā, Komisija 2008. gada 17. decembrī pieņēma Pagaidu shēmu⁴¹. Tā vērsta, pirmkārt, uz to, lai saglabātu uzņēmumu piekļuvi finansēm, un, otrkārt, nodrošinātu pamatus ilgtspējīgai izaugsmei, veicinot ieguldījumus. Turklāt tika vienkāršoti pašreizējo pamatnostādņu noteikumi, piemēram, noteiktas augstākas maksimālās robežas riska kapitāla ieguldījumiem. Pagaidu shēmu var izmantot visu ekonomikas nozaru atbalstam, taču tā izslēdz atbalstu iepriekš pastāvošu problēmu novēršanai, tāpēc to nevar piemērot uzņēmumiem, kam grūtības bija radušās jau pirms krīzes.

Pagaidu shēma jāskata kā daļa no plašāka mēroga Komisijas reakcijas uz ekonomikas krīzi – Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna⁴².

⁴⁰ Dati par atbalsta elementu ir iegūti no dalībvalstu gada ziņojumiem par valsts atbalstu. Sīkāku informāciju par atšķirību starp faktisko izlietojumu un atbalsta elementu, atbalsta elementa precīzas definīcijas katram atbalsta veidam (garantijas, rekapitalizācija un samazinātas vērtības aktīvi) saistībā ar finanšu krīzes lietām lūdzam skatīt progresa ziņojuma metodiskās piezīmes.

⁴¹ Komisijas paziņojuma konsolidētā versija – Pagaidu shēma, OV C 83, 7.4.2009., 1. lpp., ar grozījumiem, kas izdarīti OV C 261, 31.10.2009., 1. lpp., un OV C 303, 15.12.2009., 6. lpp.

⁴² Pieņemts 2008. gada novembrī.

Pasākumi, kas apstiprināti saskaņā ar Pagaidu shēmu

No 2008. gada 17. decembra līdz 2010. gada 1. oktobrim Komisija saskaņā ar pagaidu shēmu apstiprināja 73 shēmas⁴³ un 4 *ad hoc* pasākumus, kopējais apstiprinātais valsts atbalsta apjoms sasniedza 82,5 miljardus euro (0,7 % no ES-27 IKP). Lielākā daļa pasākumu ir atbalsta shēmas līdz 500 000 euro vienam uzņēmumam (23 shēmas 23 dalībvalstīs), 18 subsidēto garantiju pasākumi (14 dalībvalstīs), 8 shēmas subsidētiem aizdevumu procentiem (7 dalībvalstīs), 5 shēmas, ar kurām piedāvā aizdevumus ar samazinātiem procentiem uzņēmumiem, kas iegulda "zaļo" produktu ražošanā (5 dalībvalstīs), un 6 riska kapitāla shēmas (5 dalībvalstīs). Turklāt 12 dalībvalstīs ir izmantojušas 13 eksporta kredītu shēmas⁴⁴, lai veicinātu eksporta darbības.

Valsts atbalsts 2009. gadā

Komisija 2009. gadā saskaņā ar Pagaidu shēmu apstiprināja pasākumus kopsummā par aptuveni 81,3 miljardiem euro. Ņemot vērā dalībvalstu iesniegtos gada ziņojumus un to atbildes uz aptaujas lapu par pagaidu shēmu atbalsta elements visos dalībvalstu 2009. gadā īstenotajos atbalsta pasākumos tiek aprēķināts 2,2 miljardu euro apmērā, kas ir 0,018 % no ES-27 IKP. Šķiet, ka dalībvalstīs ir bijušas ļoti piesardzīgas budžeta noteikšanās, ņemot vērā nenoteiktību attiecībā uz krīzes dziļumu un ilgumu un nepieciešamību dot tirgiem skaidru signālu par valsts iestāžu spēju apmierināt potenciālus atbalsta pieprasījumus, kas pēc tam izrādījās mazāki nekā gaidīts. Turklāt dalībvalstīs acīmredzami ir piemērojušas stingrus noteikumus atbalsta piešķiršanai, paredzot budžeta ierobežojumus, kuru dēļ saņēmēju skaits savukārt ir palicis mazs.

Ar Pagaidu shēmu tika piedāvāta atbalsta veidu izvēle, un vairākums dalībvalstu deva priekšroku ierobežotam atbalstam, kam sekoja subsidētās garantijas un procentu likmju subsīdijām.

Sīkākai informācijai lūdzam skatīt 3.4. nodaļu Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots pielikumā.

4. VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU VIENKĀRŠOŠANA

4.1. Valsts atbalsta kontroles jaunā struktūra

Komisijai ir ekskluzīvas pilnvaras novērtēt valsts atbalsta pasākumu saderību ar LESD. Attiecīgi dalībvalstīm ir noteikts pienākums ziņot Komisijai par visiem pasākumiem pirms to īstenošanas⁴⁵.

Ar VARP Komisija 2005. gada jūnijā paziņoja par savu nodomu turpināt izmantot valsts atbalsta politiku kā efektīvu politikas instrumentu izaugsmei un nodarbinātībai. Ar plānu tika uzsākta gandrīz visu valsts atbalsta noteikumu un procedūru pārskatīšana⁴⁶. Reformu programmas pamatā ir četri galvenie principi:

- mazāks un mērķtiecīgāks valsts atbalsts;
- uzlabota ekonomiskā pieeja;
- efektīvākas procedūras, labāka piemērošana, lielāka paredzamība un pārskatāmība;

⁴³ Šie skaitļi attiecas tikai uz ražošanai un pakalpojumiem sniegto valsts atbalstu.

⁴⁴ Ar 12 shēmām tika piešķirts atbalsts (līdz 15 000 euro) lauksaimniecības produktu ražotājiem.

⁴⁵ Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. pants; sīkāk izstrādāti noteikumi ir Padomes 1999. gada 22. marta Regulā Nr. 659/1999 (OV L83, 27.3.1999., 1.–9. lpp.).

⁴⁶ Skatīt 2. tabulu pielikumā " Fakti un skaitļi par valsts atbalstu ES dalībvalstīs".

- Komisijas un dalībvalstu kopīga atbildība.

Dažos gadījumos atbalsta kategorijas kopumā tika atzītas par tādām, kurām, visticamāk, nevar būt ievērojama negatīva ietekme uz konkurenci Savienības līmenī un kuras vienlaikus dod ieguldījumu vispārējas nozīmes mērķa sasniegšanā. Tāpēc tika pieņemti t.s. "grupu atbrīvojumi", un pasākumus, kas atbilst šajos īpašajos instrumentos izklāstītajiem kritērijiem, līdz ar to var piešķirt, iepriekš neziņojot Komisijai⁴⁷. Ja dalībvalsts ir paziņojusi par atbalsta shēmu un saņēmusi tai apstiprinājumu, tā parasti var piešķirt atbalstu konkrētos gadījumos bez iepriekšēja paziņojuma Komisijai. Atsevišķi jāziņo tikai par lieliem individuāliem pieteikumiem atbalsta shēmās, kas pārsniedz noteiktus sliekšņus, un atbalstu, ko piešķir ārpus shēmām⁴⁸.

"Trīs plūsmu" sistēma: grupu atbrīvojums, standarta un detalizēts novērtējums

Lai procedūras un lēmumu pieņemšana būtu ātra un efektīva, Komisija 2008. gadā ieviesa būtiskas izmaiņas valsts atbalsta kontroles uzbūvē. Tas tika panākts, piemērojot dažādiem atbalsta pasākumiem tādu kontroles līmeni, kas atspoguļo to potenciālo ietekmi uz konkurenci un tirdzniecību. Jaunā kontroles sistēma balstās uz "trīs plūsmu sistēmu": grupu atbrīvojums (un *de minimis*), standarta novērtējums un detalizēts novērtējums. To pasākumu skaits, uz kuriem attiecas grupu atbrīvojumi, pēdējo gadu laikā ir ievērojami pieaudzis, savukārt lielākajai daļai atsevišķo lietu vai shēmu, uz kurām vēl aizvien attiecas paziņošanas pienākums, piemēro standarta novērtējumu, kas novērtēšanu vienkāršo. 2009. gadā detalizēts novērtējums tika veikts 4 no 16 riska kapitāla lietām; PII lietās to veica 9 no 30 lietām. Vides aizsardzības lietās netika veikts neviens detalizēts novērtējums, un reģionālā atbalsta lietās to veica tikai 1 gadījumā no 59. Ar citiem horizontālajiem mērķiem saistītajās lietās netika veikts neviens detalizēts novērtējums.

Jauna vienkāršotā procedūra un Paraugprakses kodekss

Lai paziņošanas procesu gadījumos, kad atbalsts ir *a priori* saderīgs, padarītu vēl raitāku, Komisija 2009. gadā ieviesa vienkāršotu procedūru⁴⁹. Komisijas mērķis ir nodrošināt, ka nepārprotami saderīgu atbalstu apstiprina paātrināti viena mēneša laikā, pamatojoties uz pilnu paziņojumu no dalībvalsts.

Otra daļa no vienkāršošanas programmas ir Paraugprakses kodekss par valsts atbalsta pārbaudes procedūru izpildi⁵⁰. Tā pamatā ir Komisijas un dalībvalstu kopīga apņemšanās izstrādāt racionālākas un paredzamākas procedūras katrā valsts atbalsta izmeklēšanas posmā. Rezultātā Komisijai vajadzētu spēt ātrāk pieņemt lēmumus par valsts atbalsta lietām procedūras tiesiskā regulējuma ietvaros.

⁴⁷ Šajā ziņojumā grupu atbrīvojums atbalstam ietver atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar spēku zaudējušajām grupu atbrīvojuma regulām (GAR), kas tika aizstātas ar konsolidētu tekstu – Komisijas 2008. gada 6. augusta Regulu (EK) Nr. 800/2008, kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot Līguma 87. un 88. pantu (vispārējā grupu atbrīvojuma regula jeb VGAR), (OV L 214, 9.8.2008., 3. lpp.). No paziņošanas pienākuma ir atbrīvoti arī pasākumi, kas ir saderīgi ar Komisijas 2005. gada 28. novembra Lēmumu par EK Līguma 86. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (OV L 312, 29.11.2005., 67. lpp.), un Regulu (EK) Nr. 1307/2007 par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 1191/69 un Padomes Regulu (EEK) Nr. 1107/70 (OV L 315, 3.12.2007., 1. lpp.).

⁴⁸ To sauc arī par *ad hoc* atbalstu.

⁴⁹ Komisijas paziņojums par vienkāršotu procedūru dažu valsts atbalsta veidu izskatīšanai (OV C 136, 16.6.2009., 3.-12. lpp.).

⁵⁰ Komisijas paziņojums "Paugprakses kodekss par valsts atbalsta pārbaudes procedūru izpildi" (OV C 136, 16.6.2009., 13. lpp.).

4.2. Atsevišķu gadījumu novērtējums, ko veic mazam skaitam liela un iespējami konkurenci kropļojoša atbalsta pasākumiem

Dalībvalstis aizvien vairāk izmanto grupu atbrīvojuma iespējas un jo īpaši turpina izmantot shēmas, pamatojoties uz kurām, atbalstu atsevišķiem uzņēmumiem var piešķirt bez paziņošanas Komisijai. 2009. gadā 964 pasākumi jeb 76 % no jauniešiem pasākumiem⁵¹ tika kvalificēti kā atbalsts, kam piemēro grupu atbrīvojumu. Komisija 2009. gadā pieņēma lēmumus par 225 shēmām (18 %) un 86 individuāliem pasākumiem (6 %). Tas nozīmē, ka 94 % no atbalsta pasākumiem ražošanai un pakalpojumiem, uz kuriem attiecās valsts atbalsta noteikumi, piešķīra dalībvalstis, un tam nebija vajadzīgs atsevišķs Komisijas novērtējums saņēmēja līmenī. Skatot paziņotā atbalsta apjomu⁵², individuālais atbalsts veidoja tikai 12 % no kopējā atbalsta ražošanai un pakalpojumiem (6,9 miljardi euro), savukārt shēmu ietvaros piešķirtais atbalsts veidoja 69 % (40,4 miljardi euro) un atbalsts ar grupu atbrīvojumu – 19 % (10,8 miljardi euro).

4.3. Aptuveni 19 % no atbalsta ražošanai un pakalpojumiem piemērots grupu atbrīvojums

Atbalsts ar grupu atbrīvojumu 2009. gadā palielinājās par aptuveni 2 miljardiem euro, sasniedzot 10,8 miljardus euro jeb 19 % no kopējā atbalsta ražošanai un pakalpojumiem salīdzinājumā ar 2008. gadu (8,9 miljardi euro jeb 19 %) un 2007. gadu (6,1 miljards euro vai 13 %). Lielākā daļa bija reģionālajai attīstībai paredzētais atbalsts⁵³, kam sekoja atbalsts MVU, mācībām un nodarbinātībai. Dažas dalībvalstis pakāpeniski pārtrauca atbalsta pasākumus, kas iepriekš bija piešķirti saskaņā ar GAR un aizstāja tos attiecīgajiem VGAR pasākumiem, turklāt dalībvalstis bieži paplašināja pasākuma darbības jomu atbilstoši jaunajiem VGAR noteikumiem.

5. VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU IZPILDE

Nelikumīgs atbalsts

LESD 108. panta 3. punktā ir noteikts dalībvalstu pienākums ne tikai paziņot Komisijai valsts atbalsta pasākumus pirms to īstenošanas, bet arī nogaidīt Komisijas izmeklēšanas rezultātus pirms paziņoto pasākumu ieviešanas. Ja viena no šīm saistībām nav ievērota, tad valsts atbalsta pasākumu uzskata par nelikumīgu.

2006.-2009.gadā Komisija pieņēma 910 lēmumus par nelikumīgu atbalstu. Aptuveni 22 % no nelikumīga atbalsta lietām⁵⁴ Komisija iejaucās, pieņemot negatīvu lēmumu par nesaderīgu atbalsta pasākumu. Ar negatīvu lēmumu parasti pieprasa dalībvalstīm atgūt nelikumīgi piešķirto atbalstu. Vēl 2 % no nelikumīga atbalsta lietām⁵⁵ Komisija pieņēma lēmumu ar nosacījumiem. Iejaukšanās rādītājs – aptuveni 24 % nelikumīga atbalsta gadījumā – ir aptuveni desmit reizes augstāks nekā skaitļi par negatīviem lēmumiem un lēmumiem ar nosacījumiem, kas pieņemti par pienācīgi paziņotām lietām. Vairāk nekā pusē gadījumu iejaukšanās notika ražošanas un pakalpojumu nozarē, nedaudz mazāk par vienu ceturtdaļu attiecās uz lauksaimniecību, atlikušie gadījumi – uz zivsaimniecību, transportu, un ogļu rūpniecību.

⁵¹ Atskaitot krīzes pasākumus.

⁵² Atskaitot krīzes pasākumus.

⁵³ Šim politikas mērķim iespēju piemērot grupu atbrīvojumu noteica 2007. gadā.

⁵⁴ 197 gadījumi.

⁵⁵ 19 gadījumi.

Atbalsta atgūšana

Ir gūti panākumi attiecībā uz nenokārtotu atgūšanas lēmumu izpildi. Kopējais lietu skaits, kurās vēl nebija veikta līdzekļu atgūšana, bija 54⁵⁶ (salīdzinājumā ar 94 lietām 2004. gada beigās). Summas, kas atgūtas kā nelikumīgs un nesaderīgs atbalsts, kopš 2000. gada ir pieaugušas un 2010. gada 30. jūnijā sasniedz 12 miljardus euro⁵⁷. Tas nozīmē, ka procentuālā daļa no nelikumīga un nesaderīga atbalsta, kas vēl jāatgūst, ir samazinājusies no 75 % 2004. gadā līdz aptuveni 11 % 2010. gada 30. jūnijā.

Komisija ir pieņēmusi arī vairākus atgūšanas lēmumus lauksaimniecības, zivsaimniecības un transporta jomā.

Valsts atbalsta tiesību aktu izpilde: sadarbība ar valstu tiesām

Pēc Komisijas paziņojuma par valsts atbalsta tiesību normu piemērošanu valstu tiesās⁵⁸ aktīvāki kļuva popularizēšanas pasākumi, piemēram, Konkurences ģenerāldirektorāta mājas lapā tika publicēta informācijas pakete⁵⁹ un brošūra⁶⁰, kurā apkopoti ES materiāli saistībā ar valsts atbalsta izpildi tiesnešu ikdienas darbā.

Ex post kontrole

Pēc VGAR stāšanās spēkā paziņošanas noteikums netiek piemērots vēl lielākam skaitam atbalsta pasākumu. Minētās regulas 10. pantā noteikts, ka *ex post* kontrole notiek izlases veidā. Rezultāti liecina, ka pastāvošā valsts atbalsta struktūra, kas ļauj apstiprināt atbalsta shēmas un ļauj dalībvalstīm īstenot atbalsta pasākumus saskaņā ar VGAR un GAR, kopumā darbojas apmierinoši.

⁵⁶ Šis periods ietver 2010. gada pirmo pusi.

⁵⁷ Komisija ziņā par atgūšanu ir kumulatīvas un tiek sniegtas gada vidū.

⁵⁸ Komisijas paziņojums par valsts atbalsta tiesību normu piemērošanu valstu tiesās (OV C 85, 9.4.2009., 1. lpp.).

⁵⁹ http://ec.europa.eu/competition/court/state_aid.html.

⁶⁰ http://ec.europa.eu/competition/publications/state_aid/national_courts_booklet_en.pdf.

PIELIKUMS

Komisijas dienestu darba dokuments "Fakti un skaitļi par valsts atbalstu ES dalībvalstīs"